

IN MEMORIAM

Dr. Vlado Valenčič*Trnovo 26.11.1903 - Ljubljana 7.12.1999*

10. decembra 1999 smo na ljubljanskih Žalah pospremili dr. Vlada Valenčiča na njegovi zadnji poti. Vsako slovo je težko, še posebej je težko slovo od človeka, ki je užival pri vseh, ki smo ga osebno poznali in se z njim srečevali pri delu, posebno spoštovanje. To pa zato, ker smo v njem videli pokončno, značajno osebo, ki je niso mogle zlomiti niti stiske vojnega časa, niti krivice, ki jih je utrpel, niti povojni čas, ki mu ni bil naklonjen. Premogel je toliko notranje moči, ki mu je dajala poguma, da je vsemu kljuboval, zato pa iskal uteho v svojem delu. To je bilo kronano z dosežki, ki so uvrščali dr. Valenčiča med vodilne strokovnjake s področja slovenske gospodarske zgodovine.

Dr. Valenčiču je bilo usojeno, da je dočakal visoko starost. Tik pred smrtjo je minulo 96 let, odkar se je rodil v Trnovem pri Ilirski Bistrici posestniku in zadržnemu delavcu Ivanu in materi Uršuli. Kot ukaželjen mladenič je moral zgodaj zdoma, zato pa so mu bila vrata tudi na visoke šole na stežaj odprta. Študijska leta je zaključil na Fakulteti za gospodarske in socialne znanosti Univerze v Zürichu, kjer je leta 1926 diplomiral in na podlagi disertacije o slovenskem združnem gibanju tudi promoviral za doktorja politične ekonomije.

Disertacija je bila že napoved dr. Valenčičevega poklicnega dela, ki se je začelo pri Zadržni zvezi in Zadržni gospodarski banki v Ljubljani. Hitro se je vključil v javne razprave o vprašanih združništvu in agrarne politike. V letih 1928-32 je urejal tudi glasilo *Zadržne zveze Narodni gospodar*, v letih 1940-41 pa agrarnopolitični del glasila *Kmetijske zbornice Orač*. Dogodki leta 1941 so predstavljali zanj veliko preizkušnjo in so mu docela preokrenili tudi življenjsko pot.

Potem ko je šele čez dve leti dobili prvo povojno zaposlitev pri Državnem avtobusnem in prevozniskem podjetju Slovenije in so ga po reorganizaciji podjetja dodelili k Oblastnemu odboru v Postojno, se je 1. septembra 1950 začela pokojnikova pot v arhivu. Tedaj je obstajal načrt, da bi Mestni arhiv ljubljanski pripravil monografijo o zgodovini Ljubljane, in v dr. Valenčiču so spoznali pravega strokovnjaka za gospodarsko-zgodovinsko področje. Tako je pokojnik posvetil celih 24 let sedanjemu Zgodovinskemu, tedaj Mestnemu arhivu ljubljanskemu. Znan je bil kot umirjen, nadvse vesten, točen in discipliniran uslužbenec, do sodelavcev in uporabnikov arhivskega gradiva pa vedno ustrežljiv. Zelo pomembna je bila njegova strokovna pomoč, ko se je arhiv po letu 1972 močno kadrovsko pomnožil in pomladil.

Možnosti, ki jih je dajal vsakodnevni stik z zakladnico preteklosti, je znal nadvse dobro izkoristiti. Vendar se znanstvena pot dr. Valenčiča začenja že preden je prišel v arhiv in se je kljub častitljivi starosti nadaljevala tudi po upokojitvi leta 1974, vse dokler so mu moči to dovoljevale. Od leta 1926 sledimo vrsti njegovih prispevkov v tržaškem *Pravnem vestniku*, *Socialni misli*, *Narodnem gospodarju*, *Oraču* in drugih združnih glasilih (tudi zunaj Slovenije). Zanimala so ga agrarna politika, združništvo in razna druga aktualna gospodarska vprašanja. Zadržništvu je namenil tudi dva pregledna članka v *Spominskem zborniku Slovenije* ter v *Zborniku slovenskega obrta 1918-1938*. Že v teh prispevkih je pogosto dokazal, da zna povezovati sedanost s preteklostjo.

V arhivu je postal dr. Valenčič najprej zgodovinar Ljubljane s težiščem na 18. in 19. stoletju, deloma pa je segalo njegovo zanimanje tudi v starejši čas. Sistematično je obdeloval področje za področjem, pobude so se rojevale - kakor je sam pripovedoval - tudi ob delu z uporabniki arhivskega gradiva. Vrsta razprav daje podroben vpogled v stanje in strukturo ljubljanskega prebivalstva od 16. stoletja dalje, agrarno zgodovino Ljubljane do zemljiške odveze, ljubljansko obrt in industrijo od njenih začetkov. Preučeval je ljubljanske trgovce in trgovino, ljubljanske Žide, gradbeni in urbanistični razvoj mesta, preimenovanja ljubljanskih ulic in drugo. Žal ni dočakal, da bi - tudi na

podlagi njegovih številnih dragocenih raziskav - nastala zgodovinska monografija Ljubljane, kar je bila njegova želja prav do smrti.

Dr. Valenčič se ni zapisal zgodovini le kot raziskovalec preteklosti Ljubljane, vabili so ga tudi od drugod. Njegove razprave bogatijo zbornike, posvečene krajem kot Ilirski Bistrici, Kamniku, Kranju, svetu med Muro in Dravo. Že njegove ljubljanske razprave so pogosto posegale tudi v širši slovenski prostor, ki ga je vse bolj zanimal. Težko si je zamisliti zgodovino agrarnih panog v *Gospodarski in družbeni zgodovini Slovencev* brez prispevkov dr. Valenčiča. Že do tedaj je veljal kot poseben poznavalec zgodovine mlekarstva in gozdarstva. Od kreditnega gospodarstva ob koncu srednjega veka, tovarništva, trgovine, še posebej žitne, do delniških družb na Kranjskem segajo nadaljnja temeljna pokojnikova dela v slovensko gospodarsko zgodovino. V prikazih o zemljiških gospodarstvih ter prebivalstvu na Kranjskem v 18. stoletju je znal izvabiti iz statističnih podatkov največ, kar se je dalo. Prispevek o izseljevanju Slovencev predstavlja sploh prvi celovit pregled slovenskega izseljeništvu do druge svetovne vojne (nastal je že v začetku petdesetih let). Kot sodelavec *Slovenskega biografskega leksikona* nam je zapustil številne prikaze oseb iz Ljubljane, predvsem iz sveta gospodarstva, od katerih imajo Zoisi še posebno vrednost.

Dr. Valenčič nam je dal veliko kot arhivski delavec, kot znanstvenik in kot človek. Ljubljana se mu je pozno, a vsaj malo oddolžila s plaketo mesta, ki jo je prejel leta 1989. Naslednje leto je sledila Kajuhova nagrada, postal je tudi častni član Arhivskega društva Slovenije (1995). Ne bo ostal v neizbrisnem spominu le nam, ki smo ga poznali, trajen spomin si je zagotovil predvsem s svojimi številnimi deli, ki so marsikje zaorala v ledino ljubljanske in slovenske zgodovine.

Jože Žontar

Bibliografija dr. Vlada Valenčiča

Občina in samouprava, v: Pravni vestnik: List za pravoslovje in pravosodje 6, Trst 1926, str. 75–80, 85–88.

Fašistovska »ustava dela« (La carta del lavoro). - Ideologija fašizma, v: Socialna misel 6, Ljubljana 1927, str. 166–169, 187–191, 226–227, 239–242.

Statistika in javna uprava, v: Pravni vestnik: List za pravoslovje in pravosodje 8, Trst 1928, str. 48–52.

Die slovenische Volkswirtschaft und das Genossenschaftswesen, v: Bankarstvo: Ekonomski mesečnik Srba, Hrvata i Slovenaca 6/1929, str. 358–360 (najprej izšlo v publikaciji, izdani ob priliki svetovne razstave v Barceloni tega leta).

Das slovenische Genossenschaftswesen, v: Konsumgenossenschaftliche Praxis, Köln 1929.

Razvoj zadružništva v luči letopisov Zadružne zveze, v: Narodni gospodar 31/1930, str. 14–21.

Kaj naj upoštevajo konzumne zadrage pri svojem poslovanju?, v: Narodni gospodar 32/1931, str. 81–83 (objavljeno tudi v: Konzument, Ljubljana 1931, št. 5 in Zadružni glasnik, Sarajevo 1931, št. 8).

Pred novim zakonom o zadrugama: Odgovor na kritiku projekta Glavnog Zadružnog Saveza, v: Narodno blagostanje III., Beograd 1931, str. 65–67.

Gospodarstvo in zakonodajstvo: K načrtom novih zakonov, v: Narodni gospodar 33/1932, str. 59–61.

Cene agrarnih pridelkov in agrarna politika, v: Za izboljšanje življenjskih pogojev našega kmetijstva: Poročilo o kmetijski anketi, ki se je vršila pri kralj. banski upravi Dravske banovine v Ljubljani v dneh 30. maja do 3. junija 1938, I., Ljubljana 1938, str. 164–179.

Pregled našega zadružnega gibanja in stanja, v: Spominski zbornik Slovenije: Ob dvajsetletnici Kraljevine Jugoslavije, Ljubljana 1939, str. 457–464.

Vprašanje zaščite kmečke posesti. - Ob štiridesetletnici Zadružne zveze. - Organizacija silosov v naši državi. - Velika naloga, v: Orač: Za bodočnost slovenskega kmeta I/1940, str. 13–14, 181–182, 184–186, 193–194.